

В. П. Мозгова,
*к. і. н., директор ІЦ УГЛ КНУ імені Тараса Шевченка,
вчитель спецкурсу «Основи інформаційної культури»*

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ В АКМЕОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЯХ СЕРЕДНІХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ

Автором розглянуто поняття «інформаційна культура», здійснено компаративний аналіз ролі шкільних бібліотек у вихованні інформаційної культури старшокласників і організації їх виховання в акмеологічних моделях середніх загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: інформаційна культура, якість освіти, акмеологічна модель, старшокласники, бібліотека, інформаційний центр Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка, інформаційний ресурс, інформаційні технології.

В умовах реформування вітчизняної системи середньої загальної освіти [1–5], які пов'язані зі зростанням ролі інформації у суспільному розвитку, приходить усвідомлення світовим співтовариством необхідності спеціальної підготовки індивіда до продуктивної життєдіяльності в принципово іншому інформаційно-освітньому середовищі, яке прийнято називати інформаційним, «перехідним до суспільства знань» [31]. У новому суспільстві формується новий тип освіти (освіти упродовж соціально активного життя індивіда), успішність реалізації якого визначається здатністю особистості здійснювати пошук суспільно значимої інформації, компетенціями виокремлювати з неї необхідні знання, створювати нові інформаційні продукти.

Успіх реалізації безперервної якісної освіти багато в чому визначається рівнем інформаційної культури (ІК) особистості. За таких умов особливої актуальності набуває організація інформаційної освіти (ІО), яка забезпечує підвищення рівня ІК громадян. У 2007 р. секція з інформаційної грамотності ІФЛА опублікувала «Керівництво з інформаційної грамотності для освіти упродовж усього життя» [12, с. 5], відповідно до якого ІО займаються всі освітні установи різного рівня, система підвищення кваліфікації спеціалістів, органи інформації. Особливе місце серед соціальних інститутів, які мають відношення до ІО, належить бібліотекам та їхнім працівникам, на котрих покладається відповідальність за підвищення рівня ІК громадян.

З огляду на багатозначність терміна ІК, варто зазначити, що у його визначенні базовим є слово «культура». Вітчизняні і зарубіжні культурологи тлумачать «культуру» як складне поняття, що означає результат, процес, спосіб, відношення, норму, систему діяльності, суб'єктом і переважним об'єктом якої є людина. ІК особистості – складова базової культури люди-

ни, яка дозволяє їй якісну участь у всіх видах роботи з інформацією: отримання, нагромадження, кодування, оброблення, створення нових інформаційних продуктів, їх передача, практичне використання. Проте ІК охоплює додаткові компоненти, зокрема культуру споживання інформації (свідомо обраний інформаційний спосіб життя, інформаційне лідерство); культуру вибору інформації (системний погляд на інформаційне середовище); уміння аналізувати інформаційну обстановку; культуру пошуку документів; культуру оброблення інформації (аналітико-синтетична діяльність); культуру засвоєння та використання інформації; культуру створення бібліографічної інформації; культуру користування комп'ютерною і оргтехнікою, інформаційні технології; культуру передачі інформації (інформаційно-комунікаційна діяльність); культуру розповсюдження інформації, інформаційну компетентність і її складові тощо.

Акмеологічний підхід до змісту освіти, що почав застосовуватися в останньому десятиріччі ХХ ст., дає змогу перевести школу з режиму функціонування до режиму розвитку, при цьому значно підвищивши якість освіти. Тлумачення терміна «якість освіти» в інформаційних продуктах неоднозначне, власне, це комплексна оцінка діяльності освітньої установи у контексті створення акмеологічної школи (школи соціального успіху), ефективність акметехнологій, «акмеологічна культура». Соціальний успіх (хоча про нього складно говорити в умовах вітчизняної і світової кризи, передусім духовної) розуміється як таке освітньо-виховне середовище, в якому учні й учителі можуть максимально повно реалізувати наявний у них творчий потенціал, інтелектуальні можливості, і середовище, яке сприяє успішній соціалізації дитини та її адаптації в мінливих соціально-економічних умовах. Батьки, як рівноправні суб'єкти освіти та соціальні партнери школи, мають можливість одержувати інформацію про успіхи своїх дітей і брати активну участь у створенні й коректуванні індивідуальної освітньої траєкторії своїх дітей [21].

Метою статті є компаративний аналіз ролі і місця шкільних бібліотек (бібліотечно-інформаційних, інформаційних, інформаційно-ресурсних центрів) у вихованні ІК старшокласників і організаторів їхнього читання (бібліотекарів, учителів, батьків) в акмеологічних моделях середніх загальноосвітніх навчальних закладів за українсько-російськомовними електронними та друкованими інформаційними ресурсами, продуктами бібліотечної діяльності упродовж десяти років ХХІ ст. Авторка відстежила законодавчу базу, діяльність усіх соціальних інституцій, органів інформації, які впливають на організацію якісної ІО, насамперед зарубіжних країн, які досягли успіхів у всіх сферах життєдіяльності і мають високі сталі показники якості життя своїх громадян.

Старший шкільний вік характеризується активним розвитком і трансформацією соціальної спрямованості особистості. Особливістю соціалізації підлітків і юнацтва в сучасних умовах є послаблення впливу вербальних (книжкових) каналів комунікації і посилення ролі візуальної культури,

крім звичних кіно-, теле- і радіозасобів, широко розповсюдженого цифрового телебачення, відео- і аудіотехніки, комп'ютерів. Отже, візуальна культура нині становить суттєву конкуренцію культурі читацькій (книжковій). Дослідження, проведені в різних країнах (Німеччина, Франція, Швеція, Японія, США, Росія, Україна), підтверджують загальну тенденцію скорочення традиційного читання.

В акмеологічних моделях навчальних закладів [6; 21; 22; 24; 25; 27; 32; 34] обґрунтовані концептуальні засади та їх структурні компоненти, серед яких, безперечно, чільне місце належить бібліотекам (бібліотечно-інформаційним, інформаційним, інформаційно-ресурсним центрам). Зокрема, серед компонентів єдиного інформаційно-освітнього простору МОУ СОШ № 201 «Согласие» (Росія) виокремлено бібліотеку як інформаційно-освітній центр, що складається з підручників і навчально-методичних посібників на паперових носіях; електронних підручників (103 прим.); аудіо- і відеоматеріалів за темами; баз навчального матеріалу з мережі Інтернет; художніх текстів на електронних носіях, довідкового матеріалу з різних навчальних дисциплін.

У проєкті «Акмеологічна школа – профільна школа» (МОУ «Волховська середня загальноосвітня школа № 5», Росія, Санкт-Петербурзька область) чітко модель бібліотеки не відстежується, хоча концептуальні засади і план реалізації проєкту, представлені в Інтернеті, безперечно, вимагають як створення інформаційних ресурсів (ІР), так і організації діяльності з їх використання, тобто участі книгозбірні навчального закладу.

У дослідженні Т. Д. Жукової, В. П. Чудинової «Реализация целей образования через школьные библиотеки» [6] аналізується роль шкільних бібліотек і бібліотекаря-педагога в освіті учнів Австралії, США, Канади, Японії, Кореї та інших країн, а також представлені моделі шкільних бібліотек країн, які інтенсивно розвиваються. Зібрані і детально проаналізовані законодавчі, нормативні документи міжнародних організацій у сфері освіти і культури, національних бібліотечних асоціацій країн, метою яких є якісна освіта, дають нам можливість не тільки відстежити місце і роль бібліотек середніх шкіл у соціалізації старшокласників, а й проаналізувати участь цих соціальних інституцій у створенні передумов для якісного життя досліджуваних нами категорій читачів. Досвід становлення акмеологічної моделі ІЦ УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка описано у публікаціях [13–20]. Вивчення авторкою зарубіжного досвіду, упровадження у 2009 р. нових форм професійної діяльності дали змогу розширити сферу впливу ІЦ на користувачів. Серед заходів ІЦ слід назвати, зокрема, створення електронних баз «Акмеологія – наука ХХІ століття», «Акметехнології», «Моніторинг у середніх загальноосвітніх навчальних закладах», «Цей день в історії» та ін., удосконалення практики проведення ліцейного конкурсу «Найкращий користувач року», презентація 35-річної наукової, професійної діяльності авторки «Якісне життєтворення як сенс людського життя», введення іменної (директора ІЦ) щорічної стипендії для членів Ради ІЦ з числа учнів, віртуаль-

ні виставки, музично-поетичні середи (презентація творчості учнів і випускників ліцею), літературна вітальня (запрошення на гостини відомих в Україні поетів, артистів, музикантів), активізація діяльності активу ІЦ (голова ради ІЦ Л. П. Халецька, заступник директора з науково-методичної роботи, к. і. н., заступники голови ради Л. І. Гребенюк, І. А. Головай), застосування технологічних підходів до викладання спецкурсу «Основи ІК» і здоров'язберігаючих технологій інформаційної діяльності користувачів на засадах інформтерапії «Інформаційна школа здоров'я», тека «Несекретні документи про секрети інтелектуальної діяльності користувачів інформації», індивідуальна робота директора ІЦ з користувачами. За попередніми підрахунками, основні статистичні показники діяльності ІЦ УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка у 2009 р. зросли в 1–1,5 раза (авторка нині активно впроваджує систему показників якості інформаційних і бібліотечних послуг). Упродовж проведення експерименту в УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка (2006–2007 рр. «Акмеологія в контексті продуктивної освіти» (I етап); 2007–2008 рр. «Методолого-педагогічні засади моделювання ситуацій успіху» (II етап); 2008–2009 рр. «Методолого-педагогічні засади моделювання ситуацій успіху» (III етап), 2009–2010 рр. «Підсумки експериментальної діяльності (акмеологічна система ліцею): Компаративний аналіз» (IV етап)) зросли якісні показники діяльності ІЦ УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка, зокрема як фізичної системи, як зібрання ІР, як інформаційної брами [8].

Невід'ємною частиною ІК є знання інформаційних технологій (у т. ч. і високих), уміння застосовувати їх для автоматизації як професійної діяльності організаторів читання старшокласників, так і навчальної, самоосвітньої, наукової, творчої, гедоністичної, рекреативної діяльності самих учнів. Проведення авторкою (спільно з директором ліцею Г. С. Сазоненко, к. пед. н., народним учителем України) анкетування вчителів УГЛ КНУ ім. Т. Шевченка «Від акметехнологій до якості навчання, від якості навчання до якості життя» дало можливість відстежити ставлення вчителів закладу до інновацій, зокрема до запровадження у ліцеї перспективних педагогічних технологій. В анкетуванні взяли участь 81,9 % потенційних респондентів, що дало підстави визнати їх умовно валідними і репрезентативними відносно кількості працюючих у ліцеї. На запитання «Які з навчальних і виховних технологій, на Вашу думку, є найбільш ефективними?» отримано такі відповіді: 31,2 % віддали перевагу технологіям кооперованого та продуктивного навчання (на думку автора, усі педагогічні технології є інформаційними), друге місце (26 %) також розділили інформаційна і синтез-технології. Досвід зарубіжних країн свідчить, що саме через ІТ (причому йдеться не тільки про високі технології) в освіті низка держав, компаній світу досягають високих успіхів у своєму розвитку, у забезпеченні високої якості життя своїх громадян (Драйден Г., Вос Д. «Революція в навчанні». – Львів, 2005). Проте у вітчизняному документототоці все частіше з'являються публікації про небезпеки високих ІТ, зокрема К. Корсак у праці «Наносусільство нового століття і його освіта», перелічуючи позитивні наслідки від запровад-

ження IT, вказує на «максимальний негатив», який полягає у тотальній деградації учнів, у втраті ними спроможності не просто супроводжувати очима рядки на дисплеї чи папері, а ще й розуміти значення тексту й використовувати його зміст для різноманітних цілей. Саме це сталося в Японії, освітні керівники якої досить довго пишалися своїм світовим лідерством у забезпеченні побуту і шкіл комп'ютерною технікою. Якщо під час міжнародного тестування учнів 2000 р. (PISA-2000) японські підлітки виявилися першими з математики, другими – з фізики-хімії і восьмими – з читання та розуміння тексту, то через три роки відповідні показники стали 6 – 2 – 14, а 2006 р. досягли рівня 10 – 6 – 15. Ці вражаючі факти змусили японців запровадити відразу цілий комплекс обмежувальних і антикомп'ютерних заходів. До цього їх спонукали ще й цілком незаперечні успіхи під час вказаних тестувань фінських школярів, досягнення яких мали кілька причин, але найвагоміша – застосування практики засвоєння дітьми мови разом із читанням.

На запитання анкети (УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка) «Чи сприяють освітні технології підготовці учнів до успішного самостійного життя? Доведіть взаємодію акметехнологій і якості життя» позитивну відповідь дали 96,2 % респондентів, проте лише 26 % із них доводили взаємодію акметехнологій і якості життя (хоча і визнали, що це досить непросте річ у сучасних українських реаліях), решта власне показують взаємозв'язок акметехнологій і якості навчання.

Однією з умов організації ІО є запровадження у середніх навчальних закладах спецкурсу «Основи ІК», покликаного сформувати в учнів високу ІК і власне інформаційну компетентність через формування цілісної системи ключових інформаційних компетенцій. Крім того, необхідно організувати професійну підготовку кадрів, як учителів, так і бібліотекарів, спроможних кваліфіковано проводити заняття з курсу «Основи ІК» з різними категоріями користувачів. Тільки спеціальна підготовка, що передбачає професійну компетентність, знання особливостей вікової психології та методики викладання цього курсу, може дати позитивний результат при його впровадженні як у навчальні заклади, так і в бібліотеки. Аналіз вітчизняного та зарубіжного документопотоку психолого-педагогічної тематики дає змогу зробити висновок, що формуванню ІК організаторів виховання ІК старшокласників нині приділяється велика увага як в Україні, так і в країнах близького і далекого зарубіжжя.

Так, у дисертаційному дослідженні О. П. Знайченко [9] наведено цікаві експериментальні дані, зокрема результати опитувань студентів педагогічного університету для визначення ставлення майбутніх учителів до використання персонального комп'ютера та можливостей інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Підводячи підсумки міні-творів на тему «Персональний комп'ютер у навчальному процесі», дисертанткою було відзначено, що, незважаючи на недостатній рівень знань та вмінь користуватися персональним комп'ютером, майбутні вчи-

телі усвідомлюють необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз результатів констатуючого зрізу засвідчив, що лише у невеликого відсотка студентів гуманітарних факультетів виявлено високий та достатній рівень сформованості компоненти ІК [8], незначний рівень цієї компоненти у вчителів і керівників середніх навчальних закладів [10].

Цікавим є компаративний аналіз рівня сформованості інформаційної компетентності вчителів старших класів, хоча інформаційну компетентність учителя в інформаційних продуктах все частіше пов'язують з його професійною компетентністю [10; 11; 23]. Так, у Японії [23] учителів приймають на роботу за результатами іспитів, зокрема двох тестів (загального знання сучасних досягнень педагогіки і знання предмета викладання). Для учителя старшого ступеня середньої школи, як і будь-якого іншого є обов'язковими практичні завдання на ПК (створення документа в програмі Word, таблиці в Excel, компетенції роботи в Інтернеті тощо).

Крім цього, кожен учитель повинен отримати сучасний сертифікат викладача. Особливий науковий і професійний інтерес для авторки становить третій компонент випробувань претендентів на посаду вчителя: образ японського учителя – ціннісні компоненти, зокрема учитель – зразковий член суспільства; доросла людина широкої культури, її дії послідовні і надійні; має здібності до соціального і особистісного спілкування; здатна розглядати різні точки зору, різні ціннісні шкали; здатний до самоорганізації і саморозвитку; має зразкову самосвідомість і успішно виконує свої обов'язки; досконало володіє своїм предметом, управлінськими, адаптаційними здібностями; реагує на зміни в суспільстві (постійно підвищує свою кваліфікацію, завжди готовий до самоосвіти, вільно і творчо працює з новим навчальним змістом, що супроводжує зміни в суспільстві); здійснює професійну діяльність із любов'ю до учня; усвідомлює важливість своєї місії; володіє комунікативними здібностями.

Що ж до бібліотекарів, то у Японії, як і в інших країнах далекого зарубіжжя, статус і рівень їхньої ІК значно вищий, аніж українських колег і колег близького зарубіжжя. У Японії з 1958 р. діють закон про шкільні бібліотеки, закон про заохочення дитячого читання [7]. Південна Корея досягла значних успіхів у навчанні, зокрема громадські організації, спираючись на ініціативу батьків, змогли змінити ставлення суспільства до шкільних бібліотек, домоглися відкриття спеціального департаменту в Міністерстві освіти і розвитку людських ресурсів та фінансування п'ятирічної програми розвитку шкільних бібліотек [7]. У книзі Р. Флоріди «Креативний клас: люди, которые меняют будущее» до переліку суперкреативних професій XXI ст. віднесено професію бібліотекаря. Шкільний бібліотекар у далекому зарубіжжі – інформаційний лідер школи, який формує ІК учнів і вчителів, має доволі високий статус (заступник директора навчального закладу з інформаційних ресурсів). Про інноваційний розвиток шкіл складно говорити, зокрема, в Україні, країнах близького зарубіжжя, оскільки у них відсутні

програми перепідготовки бібліотекарів, та й сама система їхньої підготовки потребує модернізації.

Цікавий досвід підготовки бібліотекарів на факультеті інформаційних технологій Кемеровського державного університету культури і мистецтв, зокрема на основі спеціальності 05.27.00 – «Бібліотекознавство і бібліографія» в рамках спеціалізації «Технологія формування ІК» із наданням випускникам кваліфікації «Бібліотекар-викладач основ ІК» [28; 29]. У структурі компетентностей спеціаліста, відповідального за продуктивність навчання основам ІК, виокремлено, насамперед, комплекс психолого-педагогічних знань відповідно до конкретних вікових груп користувачів інформації. Ці знання і уміння майбутні спеціалісти освоюють у курсах: «Вікова психологія», «Соціальна педагогіка», «Педагогіка школи», «Сучасні педагогічні технології». Важливою складовою професійної компетентності бібліотекаря у сфері формування ІК є спеціальні знання, зокрема з історії розвитку підготовки користувачів інформації, зарубіжного і вітчизняного досвіду та сучасних концепцій формування ІК. Особлива увага в блоці спеціальних дисциплін («Методика викладання ІК у бібліотеці», «Методика викладання ІК в навчальних закладах», «Мовленнєва майстерність педагога», «Педагогічний практикум», «Медіа-технології освіти») приділяється формуванню умінь оптимальної побудови процесу навчання, вибору конкретних методів і форм навчальних занять, дидактичних прийомів навчання. Навчання зорієнтоване на формування креативної особистості майбутнього спеціаліста, здатного до нових ідей в процесі створення нових інформаційних продуктів. На жаль, авторка не змогла серед інформаційних продуктів на електронних носіях знайти і проаналізувати програми підготовки шкільних бібліотекарів в Україні, зокрема в Інституті української філології НПУ ім. Михайла Драгоманова та інших педагогічних університетах України. Для бібліотекарів-практиків у Росії з 2000 р. регулярно проводяться спеціалізовані курси, семінари для бібліотекарів шкільних, дитячих, муніципальних бібліотек для дорослих [29]. Аналогічні заходи підвищення кваліфікації проводять в Україні [33], зокрема, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Миколаївська науково-педагогічна бібліотека, обласні інститути післядипломної педагогічної освіти, Славутицька асоціація бібліотекарів шкіл Київської області, методичне об'єднання бібліотекарів шкіл Печерського району м. Києва та ін., однак практика функціонування шкільних бібліотек як фізичних систем не дає можливості для самореалізації високопідготовлених фахівців, зокрема, у галузі високих ІТ як в Україні, так і в країнах близького зарубіжжя.

ЮНЕСКО вважає, що фундаментом нового суспільства знань повинні стати шкільні і публічні бібліотеки, оскільки вони є творцями інноваційного освітнього середовища, необхідного для творчого розвитку учня, вчителя. За оцінкою соціологів, третина українців не має особистих бібліотек, ще одна третина має до 150 книг. Останні десять років основні фонди шкільних бібліотек за рахунок держбюджету не комплектувалися, за винятком під-

ручників, для старшої школи (9 клас) вони оновилися лише в 2009/10 навч. році; художньою, науково-популярною літературою за рахунок бюджетних асигнувань бібліотеки фактично не поповнюються. Аналогічна ситуація у шкільних бібліотеках близького зарубіжжя.

Відстеження ролі батьків у формування ІК старшокласників за інтернет-ресурсами у досліджуваній авторкою період показав, що українські батьки майже не беруть участі у вихованні своїх дітей, у т. ч. у формуванні їхньої ІК. Вибірка інтернет-ресурсів дає змогу відстежити роль бібліотекарів і вчителів у роботі з батьками щодо організації впливу членів учнівських родин на дітей.

Цікаві дослідження рівня сформованості інформаційної компетентності та ключових інформаційних компетенцій-складових ІК проводилися серед старшокласників петербурзьких шкіл [21]. Ці дослідження охоплювали 12 компонентів, а саме 12 – робота за завданням з підручника, хрестоматії; 11 – самостійна робота з енциклопедією, словником; 10 – цілеспрямований пошук у бібліотечних каталогах; 9 – листування традиційною поштою; 8 – підготовка публічного виступу, доповіді; 7 – участь у публічній дискусії; 1 – робота з електронним посібником; 2 – самостійна робота з електронною енциклопедією, словником; 3 – цілеспрямоване користування пошуковими системами; 4 – листування електронною поштою; 5 – підготовка і публікація реферату, есе, доповіді в електронному вигляді; 6 – участь в форумі, чаті. Результати анкетування 252 учнів шкіл №№ 4, 181, 255, гімназії № 74 (які проживають у соціально заможному середовищі, забезпечені комп'ютерною технікою і доступом до Інтернету у домашніх умовах) власне підтвердили результати анкетувань, спостережень, проведених ІЦ УГЛ КНУ ім. Тараса Шевченка. Зокрема: 1) не спостерігається суттєвого приросту сформованості інформаційної компетентності в 11-му класі порівняно з 9-м; 2) помітна «дзеркальна» симетрія сформованості «електронної» і «традиційної» складових інформаційної компетентності (за винятком компетенцій користування підручниками, енциклопедіями, словниками); 3) не мають динаміки розвитку у старшій школі компоненти інформаційної компетентності: а) пов'язані з роботою з електронним підручником, словником, енциклопедією, що може бути зумовлено передусім недостатньою на сьогодні кількістю якісних мультимедійних підручників, словників, енциклопедій, по-друге – низьким рівнем використання цих ресурсів у навчальному процесі шкіл; б) пов'язані з найбільш інтелектуально складними діями (підготовкою доповідей, публічних виступів, як у традиційній формі, так і з застосуванням електронних мережевих технологій).

На основі вищезазначеного варто зробити певні висновки.

1. Модернізація середньої загальноосвітньої школи ставить нові вимоги до розвитку шкільних бібліотек і бібліотекарів як спеціалістів по роботі з інформацією, мультимедіа і Інтернет, як педагогів і консультантів в якісній освіті старшокласників.

2. Моделі шкільних бібліотек (бібліотечно-інформаційних, інформаційних, інформаційно-ресурсних центрів), статус організаторів виховання ІК старшокласників та їх моделі – ціннісні орієнтири (бібліотекаря, педагога) продиктовані національними законодавчими нормативно-правовими документами в галузі освіти і культури різних держав, зокрема у бібліотечній справі, рівнем економічної свободи цих категорій громадян, національними Кодексами професійної етики, базовими документами міжнародних організацій в сфері освіти і культури, національних бібліотечних асоціацій країн, які своєю метою ставлять досягнення якісної освіти, що є головною передумовою якісного життєтворення громадян.

3. Роль батьків старшокласників в Україні, країнах близького зарубіжжя у вихованні ІК своїх дітей, як і загалом у вихованні незначна.

4. Зарубіжний досвід визначення якості роботи у сфері бібліотечних та інформаційних послуг дає можливість ввести оціночні шкали за такими критеріями: здатність проектувати і реалізовувати ефективний і змістовний процес інформаційної діяльності, створювати перспективне освітньо-інформаційне середовище, яке стимулюватиме старшокласників до виховання і самовиховання у них високого рівня сформованості ІК, розкриття їхнього творчого потенціалу, здатності застосувати інформацію як форму передачі знань для проектування індивідуального освітнього творчого розвитку і саморозвитку упродовж усього життя.

Література

1. Закон України «Про освіту» : із змінами і доповн. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/ZU_1060.doc. – Назва з екрана.

2. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/Zakon_651.doc. – Назва з екрана.

3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 січ. 2004 р. № 24 [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/education/average/drzh_stand.doc. – Назва з екрана.

4. Концепція загальної середньої освіти (12 річна школа) : затв. Постановою Колегії МОН України та Президією АПН України від 22 листоп. 2001 р. № 12/5-2 [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average/concept.doc>. – Назва з екрана.

5. Концепція профільного навчання в старшій школі : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 11 верес. 2009 р. № 854 [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>. – Назва з екрана.

6. Жукова, Т. Д. Реализация целей образования через школьные библиотеки / Т. Д. Жукова, В. П. Чудинова. – М. : Рус. шк. библ. асоц., 2007. – 224 с. – («Профессиональная библиотека школьного библиотекаря» : прил. к журн. «Школьная библиотека» ; сер. 1, вып. 6).

7. Жукова, Т. Д. Российские школьники не умеют читать [Электронный ресурс] / Т. Д. Жукова. – Электрон. дан. – Режим доступа: http://www.apn-ru.ru/context_s/9612.html. – Загл. с экрана.

8. Еббот, К. Визначення якості роботи у сфері бібліотечних та інформаційних послуг / К. Еббот ; пер. та друк здійснено Брит. Радою в Україні. – 72 с.

9. Знайченко, О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. : 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти». / О. П. Знайченко – К., 2005. – 19 с.

10. Калініна, Л. Інформаційна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу / Л. Калініна // Інформатика та інформ. технології в навч. закл. – 2009. – № 5. – С. 65–74.

11. Кисла, І. Г. Підходи до формування інформаційної компетентності вчителя загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / І. Г. Кисла. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://ite.ksu.ks.ua/?q=en/node/246>. – Назва з екрана.

12. Лау, Х. Руководство по информационной грамотности для образования на протяжении всей жизни / Х. Лау. – М. : МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 37 с.

13. Мозгова, В. П. Бібліотека Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка: 15 років діяльності : до ювілею навч. закл. / В. П. Мозгова // Шкiл. б-ка плюс. – 2006. – Груд. (№ 23). – С. 12–16.

14. Мозгова, В. П. Бібліотечно-інформаційний центр ЗНЗ в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти / В. П. Мозгова // Шкiл. б-ка плюс. – 2009. – Трав. (№ 9). – С. 21–24.

15. Мозгова, В. П. Інформаційна культура як чинник інтелігентності / В. П. Мозгова // Шкiл. світ. – 2004. – Січ. (№ 1). – С. 18–20.

16. Мозгова, В. П. Модель бібліотечно-інформаційного центру: досвід створення, функціонування, розвитку / В. П. Мозгова // Практика упр. закл. освіти. – 2006. – № 1. – С. 71–75.

17. Основи інформаційної культури : прогр. спецкурсу / уклад. В. П. Мозгова // Шкiл. б-ка плюс. – 2006. – Берез. (№ 6). – С. 2–9.

18. Мозгова, В. П. Інформаційна культура педагога: (поради молодому вчителю) / В. П. Мозгова // Молодому вчителю : практико-зорієнт. посіб. – К., 2006. – Розд. 7. – С. 119–136.

19. Мозгова, В. П. Роль і місце інформаційного центру в навчальній діяльності / В. П. Мозгова // Шкiл. б-ка плюс. – 2005. – Черв. (№ 11). – С. 2–6.

20. Мозгова, В. П. Сучасна інформаційна освіта : (з досвіду роботи інформ. центру Укр. гуманіт. ліцею КНУ імені Тараса Шевченка) / В. П. Мозгова // Шк. б-ка плюс. – 2005. – Черв. (№ 11). – С. 6–11.

21. Нахметов, И. Н. К вопросу о состоянии и динамике информационной компетентности старшеклассников петербургских школ [Электронный ресурс] / И. Н. Нахметов. – Электрон. дан. – Режим доступа: <http://db.inforeg.ru/eni/artList.asp?j=25&id=0220611147&idfull=0420900031>. – Загл. с экрана.

22. Петрухін, В. Акмеологія та підвищення якості освіти [Електронний ресурс] / В. Петрухін. – Электрон. дані. – Режим доступу: <http://schoolinfo.com.ua/poltava/ru/news/5405/>. – Назва з екрана.

23. Пискунова, Е. В. Японский опыт оценки профессиональной компетентности учителя [Электронный ресурс] / Е. В. Пискунова. – Электрон. дан. – Режим доступа: <http://1.emissia.peterhost.ru/offline/2005/985.htm>. – Загл. с экрана.

24. Программа развития МОУ «Волховская средняя общеобразовательная школа № 5» [Электронный ресурс]. – Электрон. дан. – Режим доступа: http://www.school-net.ru/res_ru/0_snet_1983_1.doc. – Загл. с экрана.

25. Развитие единого информационно-образовательного пространства МОУ СОШ № 201 «Согласие» [Электронный ресурс]. – Электрон. дан. – Режим доступа: <http://www.soglasie201.ru/index1.php?show=projects&idm=11&id0=2>. – Загл. с экрана.

26. *Сазоненко, Г. С.* Крок за кроком до вершин інформаційної компетентності, успішної життєдіяльності особистості (у творчій майстерні кандидата історичних наук В. П. Мозгової) / Г. С. Сазоненко // Сазоненко Г. С. Педагогіка успіху : досвід становлення акмеол. системи ліцею : наук.-метод. посіб. – К., 2004. – С. 503–514.

27. *Сазоненко, Г. С.* Педагогіка успіху: досвід становлення акмеол. системи ліцею : наук.-метод. посіб. / Г. С. Сазоненко. – К. : Гнозис, 2004. – 684 с.

28. *Стародубова, Г. А.* Повышение квалификации школьных библиотекарей как фактор совершенствования деятельности по формированию информационной культуры личности / Г. А. Стародубова, Т. Б. Усачева // Актуальные проблемы повышения квалификации библиотечных работников общеобразовательных учреждений : материалы из опыта работы / Рос. акад. образования, ГНУ ГНПБ им. К. Д. Ушинского РАО ; сост. Е. М. Зуева – М., 2006. – С. 16–21.

29. *Стародубова, Г. А.* Профессиональная компетентность библиотекаря в области формирования информационной культуры личности школ [Электронный ресурс] / Г. А. Стародубова. – Электрон. дан. – Режим доступа: http://www.kemguki.ru/structure/inst/in_info/tdk/sbornik/sbornik/data/5.7.htm. – Загл. с экрана.

30. Формирование информационной культуры личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – М. : Межрегион. центр библиотечного сотрудничества, 2006. – 512 с.

31. Формирование информационного общества в XXI веке / сост.: Е. И. Кузьмин, В. Р. Фирсов. – СПб., 2006. – 640 с.

32. *Хвостова, Л. И.* Лицейский информационный центр самостоятельного образования в помощь становлению духовной культуры учащихся / Л. И. Хвостова // Шк. б-ка. – 2006. – № 7. – С. 67–69.

33. *Хемчан, І.* Всеукраїнський науково-практичний семінар «Модернізація діяльності бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів – важливий чинник в реалізації програми рівного доступу до якісної освіти» [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.library.edu.ua.net/id/732/>. – Назва з екрана.

34. Школьная библиотека как центр формирования информационной культуры личности / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – М. : Рус. шк. библиот. ассоц., 2008. – 352 с. – (Профессиональная библиотека школьного библиотекаря : прил. к журн. «Школьная библиотека» ; сер. 1, вып. 11/12).